

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

15. september 2022*

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde i straffesager – Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – artikel 47 og 48 – den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder – artikel 6 – direktiv (EU) 2016/343 – styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager – artikel 8 – retten til at være til stede under retssagen – afgørelse om tilbagesendelse ledsaget af et indrejseforbud af en varighed på fem år – betingelser for afholdelse af retssag, uden at den pågældende person er til stede – forpligtelse til at være til stede under retssagen foreskrevet i national ret«

I sag C-420/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sofijski Rajonen sad (kredsdomstolen i Sofia, Bulgarien) ved afgørelse af 7. august 2020, indgået til Domstolen den 9. september 2020, i straffesagen mod

HN,

procesdeltager:

Sofiyska rayonna prokuratura,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Arabadjiev, Domstolens vicepræsident, L. Bay Larsen (refererende dommer), og dommerne I. Ziemele, P.G. Xuereb og A. Kumin,

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitssekretær: fuldmægtig M. Longar,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 8. december 2021,

efter at der er afgivet indlæg af:

– HN ved advokat N. Nikolova,

* Processprog: bulgarsk.

- den tyske regering ved F. Halabi, M. Hellmann, R. Kanitz og J. Möller, som befuldmægtigede,
 - den ungarske regering ved M.Z. Fehér og R. Kissné Berta, som befuldmægtigede,
 - den nederlandske regering ved M.K. Bulterman og M.H.S. Gijzen, som befuldmægtigede,
 - Europa-Kommissionen ved M. Wasmeier og I. Zaloguin, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 3. marts 2022, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 8 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT 2016, L 65, s. 1).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en straffesag mod HN, som er tiltalt for dokumentfalsk.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 2008/115/EF

- 3 Artikel 1 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/115/EF af 16. december 2008 om fælles standarder og procedurer i medlemsstaterne for tilbagesendelse af tredjelandsstatsborgere med ulovligt ophold (EUT 2008, L 348, s. 98) fastsætter:

»I dette direktiv fastsættes der fælles standarder og procedurer, som skal anvendes i medlemsstaterne ved tilbagesendelse af tredjelandsstatsborgere med ulovligt ophold, i overensstemmelse med de grundlæggende rettigheder som er generelle principper i [EU-]retten og folkeretten, herunder beskyttelse af flygtninge og menneskeretlige forpligtelser.«

- 4 Direktivets artikel 11, stk. 1 og 3, bestemmer:

»1. Afgørelser om tilbagesendelse ledsages af et indrejseforbud:

- a) hvis der ikke er indrømmet en frist for frivillig udrejse, eller
- b) hvis forpligtelsen til at vende tilbage ikke er efterkommet.

I andre tilfælde kan afgørelser om tilbagesendelse ledsages af et indrejseforbud.

[...]

3. Medlemsstaterne overvejer at ophæve eller suspendere et indrejseforbud, når en tredjelandstatsborger, der er genstand for et indrejseforbud udstedt i overensstemmelse med stk. 1, andet afsnit, kan påvise, at vedkommende har forladt en medlemsstats område i fuld overensstemmelse med en afgørelse om tilbagesendelse.

[...]

Medlemsstaterne kan undlade at udstede eller kan ophæve eller suspendere et indrejseforbud i individuelle tilfælde af humanitære grunde.

Medlemsstaterne kan ophæve eller suspendere et indrejseforbud i individuelle tilfælde eller i visse kategorier af tilfælde af andre grunde.«

Direktiv 2016/343

5 Følgende fremgår af 9., 10., 35., 36. og 48. betragtning til direktiv 2016/343:

»(9) Formålet med dette direktiv er at styrke retten til en retfærdig rettergang i straffesager ved at fastsætte fælles minimumsregler for visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen.

(10) Ved at fastsætte fælles minimumsregler om beskyttelse af mistænkte og tiltaltes proceduremæssige rettigheder har dette direktiv til formål at styrke medlemsstaternes tillid til hinandens strafferetlige systemer og således at lette gensidig anerkendelse af afgørelser i straffesager. Sådanne fælles minimumsregler kan tillige fjerne hindringer for borgernes frie bevægelighed på hele medlemsstaternes område.

[...]

(35) De mistænkte og tiltaltes ret til at være til stede under retssagen er ikke absolut. På visse betingelser bør mistænkte og tiltalte udtrykkeligt eller stiltiende, men dog utvetydigt, have mulighed for at give afkald på denne ret.

(36) Under visse omstændigheder bør det være muligt at afsige en afgørelse om en mistænks eller tiltalts skyld eller uskyld, selv om den pågældende person ikke er til stede under retssagen. Dette kan være tilfældet, såfremt den mistænkte eller tiltalte i tide er blevet underrettet om retssagen og oplyst om konsekvenserne af at undlade at give møde, og ikke desto mindre undlader at give møde. Underretning af en mistænkt eller tiltalt om retssagen bør forstås som at indkalde vedkommende personligt eller ad anden vej at give den pågældende en officiel meddelelse om tid og sted for retssagen på en måde, der gør det muligt for vedkommende at blive bekendt med retssagen. Underretning af den mistænkte eller tiltalte om konsekvenserne af at undlade at give møde bør navnlig forstås som at underrette den pågældende om, at der kan afsiges en afgørelse, uden at vedkommende møder op til retssagen.

[...]

(48) Da der ved dette direktiv fastsættes minimumsregler, bør medlemsstaterne kunne udvide de rettigheder, der er fastlagt i dette direktiv, og fastsætte et højere beskyttelsesniveau. Dette beskyttelsesniveau, der fastsættes af medlemsstaterne, bør aldrig være lavere end de standarder, der er fastsat i [Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder] eller [den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950,] som fortolket af Domstolen og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.«

6 Direktivets artikel 1 bestemmer:

»Dette direktiv fastlægger fælles minimumsregler vedrørende:

- a) visse aspekter af uskyldsformodningen i straffesager
- b) retten til at være til stede under retssagen i straffesager.«

7 Direktivets artikel 8, stk. 1-4, er sålydende:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte eller tiltalte har ret til at være til stede under retssagen.

2. Medlemsstaterne kan fastsætte, at en retssag, der kan resultere i en afgørelse om en mistænks eller tiltalts skyld eller uskyld, kan afholdes, uden at vedkommende er til stede, på betingelse af:

- a) at den mistænkte eller tiltalte i tide er blevet underrettet om retssagen og oplyst om konsekvenserne af at undlade at give møde, eller
- b) at den mistænkte eller tiltalte, der er blevet underrettet om retssagen, repræsenteres af en befuldmægtiget advokat, som er udpeget enten af den mistænkte eller tiltalte eller af staten.

3. En afgørelse, der er truffet i overensstemmelse med stk. 2, kan fyldbyrdes over for den pågældende mistænkte eller tiltalte.

4. Såfremt medlemsstaterne fastsætter en mulighed for afholdelse af retssager, uden at mistænkte eller tiltalte er til stede, men det ikke er muligt for de kompetente myndigheder at opfylde betingelserne fastsat i denne artikels stk. 2, fordi en mistænkt eller tiltalt ikke kan findes, selv om der er blevet gjort en rimelig indsats, kan medlemsstaterne fastsætte, at en afgørelse alligevel kan træffes og fuldbyrdes. I så fald sikrer medlemsstaterne, at mistænkte eller tiltalte, når de underrettes om afgørelsen, navnlig når de pågribes, også underrettes om muligheden for at anfægte afgørelsen og om retten til en ny retssag eller et andet retsmiddel i overensstemmelse med artikel 9.«

Bulgarsk ret

8 Artikel 93 i Nakazatelen kodeks (straffeloven) i den affattelse, der finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen (herefter »NK«), har følgende ordlyd:

»Følgende ord og udtryk anvendes i denne lov således:

[...]

7) »alvorlig straffelovsovertrædelse«: en lovovertrædelse, der straffes med frihedsstraf på mere end fem år, straf med fængsel på livstid eller straf med fængsel på livstid uden mulighed for forvandlingsstraf.

[...]

9 NK's artikel 308 er sålydende:

»1. Enhver, der udfærdiger et falsk officielt dokument eller forfalsker indholdet af et officielt dokument med henblik på dets anvendelse, straffes for dokumentfalsk med en frihedsstraf på højst tre år.

2. Når den i stk. 1 omhandlede handling vedrører [...] bulgarske eller udenlandske identitetspapirer [...], er frihedsstraffen højst otte år.«

10 NK's artikel 316 bestemmer:

»Den straf, der er omhandlet i de foregående artikler i dette kapitel, idømmes ligeledes enhver, der bevidst gør brug af et falsk eller forfalsket dokument, et ukorrekt dokument eller et dokument som omhandlet i den foregående artikel, når vedkommende ikke kan holdes ansvarlig for selv at have udfærdiget det.«

11 Artikel 269 i Nakazatelno protsesualen kodeks (strafferetsplejeloven) i den affattelse, der finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen (herefter »NPK«), har følgende ordlyd:

»1. I sager, hvor tiltalte er anklaget for en alvorlig straffelovsovertrædelse, er tiltaltes tilstedeværelse under retssagen obligatorisk.

2. Retten kan anordne, at den tiltalte ligeledes skal give møde i sager, hvor den pågældendes tilstedeværelse ikke er obligatorisk, når dette er nødvendigt for at fastslå, hvad der er objektivt sandt.

3. Når dette ikke er til hinder for fastlæggelsen af, hvad der er objektivt sandt, kan sagen behandles, uden at tiltalte er til stede, såfremt:

1) tiltalte ikke befinder sig på den angivne adresse eller har ændret adresse uden at underrette den kompetente myndighed herom

2) tiltaltes opholdssted i Bulgarien ikke er kendt og ikke har kunnet fastslås efter en ihærdig eftersøgning

3) den pågældende er blevet behørigt indkaldt og ikke har anført nogen gyldige grunde til ikke at give møde, og den fremgangsmåde, der er fastsat i artikel 247b, stk. 1, er blevet overholdt

4) den pågældende opholder sig uden for Republikken Bulgarien og:

a) den pågældendes bopælssted er ukendt

b) den pågældende af andre grunde ikke kan indkaldes

c) den pågældende er blevet behørigt indkaldt og ikke har anført nogen gyldige grunde til ikke at give møde.«

- 12 Artikel 10, stk. 1, i Zakon za tjuzdentsite v Republika Bulgaria (lov om udlændinge i Republikken Bulgarien) (DV nr. 153 af 23.12.1998) i den affattelse, der finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen, bestemmer:

»En udlænding skal nægtes visum og indrejse, såfremt:

[...]

- 7) den pågældende har forsøgt indrejse eller gennemrejse ved anvendelse af falske eller forfalskede dokumenter, et falsk eller forfalsket visum eller en falsk eller forfalsket opholdstilladelse

[...]«

- 13 Lovens artikel 41 bestemmer:

»Der træffes afgørelse om tilbagesendelse, såfremt:

[...]

- 5) det fastslås, at udlændingen er lovligt indrejst over statsgrænsen, men har forsøgt at rejse ud ved en grænseovergang, hvor dette ikke er tilladt, eller med et falsk eller forfalsket pas eller rejsedokument.«

- 14 Lovens artikel 42h, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Der fastsættes et forbud mod indrejse eller ophold på Den Europæiske Unions medlemsstaters område, såfremt:

1. betingelserne i artikel 10, stk. 1, er opfyldt

[...]«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 15 HN, der er albansk statsborger, er mistænkt for den 11. marts 2020 at have fremvist et falsk pas og et falsk identitetskort, der fremstod som dokumenter udstedt af de kompetente græske myndigheder, på grænsekontrolstedet i Sofia lufthavn (Bulgarien) for at tage et fly til Bristol (Det Forenede Kongerige).
- 16 Efter samme dag at være blevet anholdt af politiet, blev der ved Sofijska rajonna prokuratura (kredsanklagemyndigheden i Sofia, Bulgarien) indledt en efterforskning for brug af falske dokumenter.
- 17 Den følgende dag traf direktøren for Granitjno politsejsko upravlenie – Sofia (den bulgarske grænsepolitimyndighed i Sofia, Bulgarien) over for HN en afgørelse om tilbagesendelse ledsaget af et forbud mod indrejse på fem år, regnet fra den 12. marts 2020 og indtil den 11. marts 2025.

- 18 Den 23. april 2020 blev HN ved afgørelse truffet af den efterforskende myndighed tiltalt for brug af falske dokumenter. Denne afgørelse blev fremlagt for HN og dennes advokat den 27. april 2020. Ved denne lejlighed blev HN informeret om sine rettigheder, navnlig dem, der følger af NPK's artikel 269 om gennemførelse af en retssag uden tiltaltes tilstedeværelse og konsekvenserne heraf.
- 19 Under afhøringen, som fandt sted samme dag, erklærede HN, at han forstod de rettigheder, som var blevet forklaret for ham, at han ikke ønskede at give møde i retsmødet, fordi dette ville påføre ham unødvendige udgifter, og at han i fuldt omfang havde tillid til sin offentligt beskikkede forsvarer ved en retssag uden at være til stede.
- 20 Den 27. maj 2020 blev anklageskriftet mod HN for straffelovsovertrædelsen i henhold til NK's artikel 316, sammenholdt med NK's artikel 308, indgivet til behandling ved den forelæggende ret, Sofijski Rajonen sad (kredsdomstolen i Sofia, Bulgarien).
- 21 Ved kendelse af 24. juni 2020 berammede denne ret et indledende retsmøde til den 23. juli 2020, og den refererende dommer bestemte, at en albansk oversættelse af denne kendelse og af anklageskriftet, gennem det bulgarske indenrigsministerium, skulle overgives til HN. Nævnte kendelse angav ligeledes, at den tiltaltes tilstedeværelse i retsmødet var obligatorisk i henhold til NPK's artikel 269, stk. 1, og at retssagen kun kunne finde sted uden tiltaltes tilstedeværelse, hvis betingelserne i denne artikels stk. 3 var opfyldt.
- 22 Den 16. juli 2020 blev nævnte ret fra indenrigsministeriet oplyst om, at HN den 16. juni 2020 var blevet bragt til den bulgarske grænse med henblik på fuldbyrdelse med grænsepolitimyndighedens hjælp af afgørelsen truffet over for ham, idet denne omstændighed havde forhindret HN i behørigt at kunne informeres om den retssag, der var indledt mod ham.
- 23 På denne baggrund har Sofijski Rajonen sad (kredsdomstolen i Sofia) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
 - »1) Er en begrænsning af retten til at være personligt til stede under retssagen [i straffesager], som er fastsat i artikel 8, stk. 1, i [direktiv 2016/343], ved en national lovgivning, hvorefter der kan udstedes et administrativt forbud mod indrejse og ophold i det land, hvor straffesagen gennemføres, over for tiltalte udlændinge, lovlig?
 - 2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, vil de betingelser for, at retssagen kan gennemføres, uden at den tiltalte udlænding er til stede, som er fastsat i artikel 8, stk. 2, litra a) og/eller b), i [direktiv 2016/343], være opfyldt, når den pågældende er blevet behørigt underrettet om straffesagen og konsekvenserne af ikke at give møde og repræsenteres af en befuldmægtiget advokat, som enten er udpeget af den tiltalte eller af staten, men et forbud, som er udstedt under den administrative procedure, mod indrejse og ophold i det land, hvor straffesagen gennemføres, er til hinder for den pågældendes personlige fremmøde?
 - 3) Er det lovligt ved national lovgivning at omdanne den tiltaltes ret til at være til stede under retssagen i henhold til artikel 8, stk. 1, [i] direktiv 2016/343 til en processuel forpligtelse, som påhviler den pågældende[, idet] medlemsstaterne på denne måde [fastsætter] et højere beskyttelsesniveau som omhandlet i 48. betragtning, eller er en sådan fremgangsmåde derimod uforenelig med 35. betragtning til direktivet, hvori det hedder, at den tiltaltes ret til at være til stede under retssagen ikke er absolut, og at der skal være mulighed for at give afkald på denne ret?

- 4) Er det lovligt, at den tiltalte på forhånd giver afkald på sin ret til at være personligt til stede under retssagen i henhold til artikel 8, stk. 1, i direktiv 2016/343 i straffesager og utvetydigt erklærer dette under efterforskningen, såfremt den tiltalte er blevet underrettet om konsekvenserne af ikke at give møde?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det tredje spørgsmål

- 24 Med det tredje spørgsmål, som skal behandles først, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 8, stk. 1, i direktiv 2016/343 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national lovgivning, der i straffesager fastsætter en forpligtelse for mistænkte eller tiltalte til at være til stede under retssagen.

Formaliteten

- 25 Europa-Kommissionen har rejst tvivl om, hvorvidt det tredje spørgsmål, som i den foreliggende sag snarere er teoretisk, kan antages til realitetsbehandling, henset til, at det er umuligt for den tiltalte at rejse til den medlemsstat, hvor retssagen verserer.
- 26 Det bemærkes i denne henseende, at ifølge fast retspraksis tilkommer det, inden for rammerne af det samarbejde, der i henhold til artikel 267 TEUF er indført mellem Domstolen og de nationale retter, udelukkende den nationale ret, for hvilken tvisten er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, både om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, og relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de stillede spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse (dom af 15.7.2021, *The Department for Communities in Northern Ireland*, C-709/20, EU:C:2021:602, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).
- 27 Heraf følger, at der foreligger en formodning for, at spørgsmål om EU-retten er relevante. Domstolen kan kun afslå at træffe afgørelse vedrørende et præjudicielt spørgsmål fra en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af en EU-retlig regel savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en sagligt korrekt besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 28.4.2022, *Caruter*, C-642/20, EU:C:2022:308, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).
- 28 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at bulgarsk ret fastsætter en pligt for tiltalte til at være til stede under retssagen for en alvorlig straffelovsovertrædelse som den, HN i den foreliggende sag foreholdes at have begået, og at denne person således i henhold til bulgarsk ret er underlagt denne forpligtelse.
- 29 I denne sammenhæng er den omstændighed, at HN befinder sig uden for bulgarsk område, og at det er forbudt ham at indrejse dér, ikke tilstrækkelig til at godtgøre, at det tredje spørgsmål, der vedrører en sådan forpligtelses forenelighed med EU-retten, åbenbart savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand og dermed til at afkræfte formodningen for, at dette spørgsmål er relevant.

30 Det følger heraf, at det tredje spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

Realiteten

31 Artikel 8, stk. 1, i direktiv 2016/343 fastsætter, at medlemsstaterne sikrer, at mistænkte eller tiltalte har ret til at være til stede under retssagen.

32 Det fremgår klart af denne bestemmelses ordlyd, at medlemsstaterne skal tillade mistænkte eller tiltalte at være til stede under retssagen.

33 Den nævnte bestemmelse indeholder derimod ingen præciseringer med hensyn til medlemsstaternes mulighed for at fastsætte, at en sådan tilstedeværelse er obligatorisk.

34 Desuden fremgår det af andre bestemmelser i dette direktiv, at medlemsstaterne har mulighed for at gennemføre en retssag, uden at den pågældende person er til stede.

35 Det nævnte direktivs artikel 8, stk. 2, bestemmer således, at medlemsstaterne kan fastsætte, at en retssag, der kan resultere i en afgørelse om en mistænks eller tiltalts skyld eller uskyld, kan afholdes, uden at vedkommende er til stede, forudsat at visse betingelser er opfyldt.

36 Den sammenhæng, hvori disse betingelser indgår, er præciseret i 35. betragtning til direktiv 2016/343, hvoraf det fremgår, at det er muligt at henvise til logikken i dette direktivs artikel 8, stk. 2, hvorefter visse utvetydige handlinger, der viser den mistænkes eller tiltaltes vilje til at give afkald på retten til at være til stede under retssagen, skal gøre det muligt at afholde en retssag, uden at vedkommende er til stede (jf. i denne retning dom af 19.5.2022, Spetsializirana prokuratura (Sag mod en tiltalt på flugt), C-569/20, EU:C:2022:401, præmis 35).

37 Selv om denne bestemmelse således på visse betingelser gør det muligt for medlemsstaterne at fastsætte, at en straffesag kan finde sted, uden at den mistænkte eller tiltalte er til stede, pålægger den på ingen måde medlemsstaterne at fastsætte en sådan mulighed i deres nationale ret.

38 På samme måde bestemmes det i direktivets artikel 8, stk. 4, at såfremt medlemsstaterne fastsætter en mulighed for afholdelse af retssager, uden at mistænkte eller tiltalte er til stede, men det ikke er muligt for de kompetente myndigheder at opfylde betingelserne fastsat i denne artikels stk. 2, fordi en mistænkt eller tiltalt ikke kan findes, selv om der er blevet gjort en rimelig indsats, kan medlemsstaterne fastsætte, at en afgørelse alligevel kan træffes og fuldbyrdes.

39 Det fremgår således af ordlyden af samme direktivs artikel 8, stk. 4, navnlig af brugen af ordet »såfremt«, at EU-lovgiver udelukkende har villet give medlemsstaterne muligheden for at bestemme, at der kan afholdes en retssag, uden at den pågældende person er til stede.

40 Det følger af ovenstående betragtninger, at artikel 8 i direktiv 2016/343 begrænser sig til at fastsætte og opstille rammerne for mistænks eller tiltaltes ret til at være til stede under retssagen og undtagelserne til denne ret uden dog at pålægge eller forbyde medlemsstaterne at indføre en forpligtelse for enhver mistænkt eller tiltalt til at være til stede under retssagen.

41 Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at det følger af direktivets artikel 1, at direktivet har til formål at fastsætte fælles minimumsregler vedrørende visse aspekter af uskyldsformodningen i straffesager og retten til at være til stede under retssagen i straffesager og ikke at gennemføre en

fuldstændig harmonisering af strafferetsplejen (jf. i denne retning dom af 19.5.2022, Spetsializirana prokuratura (Sag mod en tiltalt på flugt), C-569/20, EU:C:2022:401, præmis 43 og den deri nævnte retspraksis).

- 42 Henset til den begrænsede rækkevidde af den harmonisering, der er foretaget ved det nævnte direktiv, og til den omstændighed, at direktivet ikke regulerer spørgsmålet om, hvorvidt medlemsstaterne kan kræve, at den mistænkte eller tiltalte giver møde under retssagen, henhører et sådant spørgsmål alene under national ret.
- 43 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 8, stk. 1, i direktiv 2016/343 skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for en national lovgivning, der i straffesager fastsætter en forpligtelse for mistænkte eller tiltalte til at være til stede under retssagen.

Det fjerde spørgsmål

- 44 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at det fjerde spørgsmål er forelagt for det tilfælde, at det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 8, stk. 1, i direktiv 2016/343 er til hinder for en national lovgivning, der fastsætter en pligt til at give møde i straffesagen.
- 45 Henset til besvarelsen af det tredje spørgsmål er det ufornuddent at besvare det fjerde spørgsmål.

Det første og det andet spørgsmål

- 46 Med det første og det andet spørgsmål, der skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 8, stk. 1 og 2, i direktiv 2016/343 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en medlemsstats lovgivning, hvorefter en retssag kan gennemføres, uden at mistænkte eller tiltalte er til stede, selv om denne person befinder sig uden for denne medlemsstat og ikke er i stand til at indrejse på denne medlemsstats område på grund af et indrejseforbud udstedt over for vedkommende af de kompetente myndigheder i den nævnte medlemsstat.
- 47 Som anført i nærværende doms præmis 32 og 40 fastsætter og opstiller artikel 8 i direktiv 2016/343 rammerne for de forpligtelser, der påhviler medlemsstaterne med henblik på at gøre det muligt for mistænkte eller tiltalte at være til stede under retssagen.
- 48 I henhold til direktivets artikel 8, stk. 2, kan medlemsstaterne fastsætte, at en retssag, der kan resultere i en afgørelse om en mistænks eller tiltalts skyld eller uskyld, kan afholdes, uden at vedkommende er til stede, på betingelse af, at denne person i tide er blevet underrettet om retssagen og oplyst om konsekvenserne af at undlade at give møde i retssagen, eller at vedkommende, der er blevet underrettet om retssagen, repræsenteres af en befuldmægtiget advokat, som er udpeget enten af denne selv eller af staten.
- 49 Ingen af de betingelser, der er omhandlet i denne bestemmelse, vedrører ganske vist udtrykkeligt denne persons mulighed for fysisk at indrejse på den medlemsstats område, hvor straffesagen føres for at være til stede herunder.

- 50 Som anført i nærværende doms præmis 35 og 36 har de betingelser, der er fastsat i den nævnte bestemmelse, til formål at begrænse udøvelsen af en sådan mulighed, som medlemsstaterne er tillagt, til situationer, hvor den pågældende person skal anses for frivilligt og utvetydigt at have givet afkald på at være til stede under retssagen.
- 51 I denne sammenhæng skal det bemærkes, at artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343 tillægger underretningen af den pågældende person særlig betydning, for så vidt som den udtrykkeligt gør enhver mulighed for at gennemføre en udeblivelsessag betinget af, at denne person er blevet underrettet om retssagen.
- 52 Det præciseres således i 36. betragtning til direktiv 2016/343, at underretning af en mistænkt eller tiltalt om retssagen bør forstås som at indkalde vedkommende personligt eller ad anden vej at give den pågældende en officiel meddelelse om tid og sted for retssagen på en måde, der gør det muligt for vedkommende at blive bekendt med retssagen.
- 53 Det bemærkes ligeledes, at formålet med det nævnte direktiv er – som det fremgår af niende og tiende betragtning hertil – at styrke retten til en retfærdig rettergang i straffesager, således at medlemsstaternes tillid til hinandens strafferetlige systemer øges, og således at lette gensidig anerkendelse af afgørelser i straffesager (dom af 19.5.2022, Spetsializirana prokuratura (Sag mod en tiltalt på flugt), C-569/20, EU:C:2022:401, præmis 36).
- 54 Det skal i denne henseende bemærkes, at retten til at være til stede under retssagen i straffesager udgør et vigtigt element i retten til en retfærdig rettergang, som er fastsat i artikel 47, stk. 2 og 3, samt i artikel 48 i chartret om grundlæggende rettigheder, der – således som det er præciseret i forklaringerne til chartret om grundlæggende rettigheder (EUT 2007, C 303, s. 17) – svarer til artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (herefter »EMRK«) (jf. i denne retning dom af 24.5.2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, præmis 42, og af 19.5.2022, Spetsializirana prokuratura (Sag mod en tiltalt på flugt), C-569/20, EU:C:2022:401, præmis 51).
- 55 Domstolen skal derfor sørge for, at den fortolkning, som den foretager af artikel 47, stk. 2 og 3, samt artikel 48 i chartret om grundlæggende rettigheder, sikrer et beskyttelsesniveau, som ikke tilsidesætter det beskyttelsesniveau, der er sikret ved EMRK's artikel 6, således som denne fortolkes af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (jf. i denne retning dom af 23.11.2021, IS (Forelæggelsesafgørelsens ulovlighed), C-564/19, EU:C:2021:949, præmis 101).
- 56 Det fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at en tiltalts fremmøde er af afgørende betydning af hensyn til en fair og retfærdig rettergang i straffesager, og at forpligtelsen til at sikre tiltalte retten til at være til stede i retsmødet er et af de væsentlige elementer i EMRK's artikel 6 (Menneskerettighedsdomstolen, 18.10.2006, Hermi mod Italien, CE:ECHR:2006:1018JUD001811402, § 58).
- 57 Ifølge denne retspraksis er hverken ordlyden af eller ånden bag EMRK's artikel 6 til hinder for, at en person frivilligt, udtrykkeligt eller stiltiende giver afkald på garantierne vedrørende en retfærdig rettergang. Afkaldet på retten til at deltage i retsmødet skal imidlertid godtgøres utvetydigt og under sikring af de nødvendige garantier i forhold til rettighedens betydning (Menneskerettighedsdomstolen, 1.3.2006, Sejdivic mod Italien, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86, og Menneskerettighedsdomstolen, 13.3.2018, Vilches Coronado m.fl. mod Spanien, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, § 36).

- 58 Det fremgår af disse betragtninger, at de betingelser, som artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343 opstiller for udøvelsen af den mulighed, som medlemsstaterne har i medfør af denne bestemmelse for at fastsætte, at en retssag kan gennemføres, uden at den pågældende person er til stede, navnlig betingelsen om underretning af denne person, har til formål at begrænse udøvelsen af en sådan mulighed til situationer, hvor den nævnte person har haft en reel mulighed for at være til stede herunder og give frivilligt og utvetydigt afkald herpå.
- 59 En medlemsstat, der blot underretter den pågældende person, som er forbudt indrejse på medlemsstatens område, om retssagen uden under sådanne omstændigheder at fastsætte foranstaltninger, der gør det muligt at tillade vedkommendes indrejse på dette område trods dette forbud, berøver imidlertid denne person enhver reel mulighed for effektivt at udøve sin ret til at være til stede under retssagen og fratager således de betingelser, der er fastsat i denne bestemmelse, enhver effektiv virkning.
- 60 En sådan situation adskiller sig nemlig fra den situation, hvor den pågældende person frivilligt og utvetydigt giver afkald på retten til at være til stede under retssagen.
- 61 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det fastslås, at artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343 implicit er til hinder for, at en medlemsstat gennemfører en retssag, uden at den pågældende person, som er forbudt indrejse på dens område, er til stede, og uden fastsættelse af foranstaltninger, der gør det muligt at tillade den pågældendes indrejse på dette område til trods for dette forbud.
- 62 For så vidt som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at den pågældende person i den foreliggende sag er forhindret i at indrejse på den medlemsstats område, hvor retssagen føres, på grund af et indrejseforbud, som denne medlemsstats kompetente myndigheder har udstedt over for vedkommende, skal det endvidere prøves, om direktiv 2008/115 er til hinder for, at den pågældende medlemsstat i en sådan situation ophæver eller suspenderer det indrejseforbud, som denne person er blevet pålagt.
- 63 Det bemærkes i denne henseende, at dette direktiv, som fastsætter de fælles standarder og procedurer, der skal anvendes i medlemsstaterne for tilbagesendelse af tredjelandssstatsborgere med ulovligt ophold, gør det muligt for medlemsstaterne, således som det er fastsat i direktivets artikel 11, stk. 3, for det tilfælde, at en afgørelse om tilbagesendelse er ledsaget af et indrejseforbud, at ophæve eller suspendere et sådant indrejseforbud.
- 64 Det præciseres således i dette stykkes fjerde afsnit, at medlemsstaterne i individuelle tilfælde eller i visse kategorier af tilfælde af andre grunde har en sådan mulighed.
- 65 Som generaladvokaten har anført i punkt 87 i forslaget til afgørelse, tillægger artikel 11, stk. 3, fjerde afsnit, i direktiv 2008/115 medlemsstaterne en vid skønsmargen med hensyn til at fastsætte, i hvilke tilfælde de mener, at en indrejseforbud, som ledsages en afgørelse om tilbagesendelse, skal ophæves eller suspenderes, og gør det derfor muligt for dem at ophæve eller suspendere et sådant indrejseforbud med henblik på at gøre det muligt for mistænkte eller tiltalte at rejse ind på deres område for at være til stede under retssagen.
- 66 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første og det andet spørgsmål besvares med, at artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en medlemsstats lovgivning, hvorefter en retssag kan gennemføres, uden at mistænkte

eller tiltalte er til stede, selv om denne person befinder sig uden for denne medlemsstat og ikke er i stand til at indrejse på denne medlemsstats område på grund af et indrejseforbud udstedt over for vedkommende af de kompetente myndigheder i den nævnte medlemsstat.

Sagsomkostninger

- 67 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

- 1) **Artikel 8, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager**

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse ikke er til hinder for en national lovgivning, der i straffesager fastsætter en forpligtelse for mistænkte eller tiltalte til at være til stede under retssagen.

- 2) **Artikel 8, stk. 2, i direktiv 2016/343**

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse er til hinder for en medlemsstats lovgivning, hvorefter en retssag kan gennemføres, uden at mistænkte eller tiltalte er til stede, selv om denne person befinder sig uden for denne medlemsstat og ikke er i stand til at indrejse på denne medlemsstats område på grund af et indrejseforbud udstedt over for vedkommende af de kompetente myndigheder i den nævnte medlemsstat.

Underskrifter